II клас

Цырк

Ніна вельмі хацела стаць дрэсіроўшчыцай. Яна прапанавала брату Сашу пабыць львом. Саша згадзіўся. Стол і крэслы адцягнулі да сцяны. З дывана́ зрабілі арэну. Саша стараўся быць падобным да льва. Ён бегаў па арэне, куляўся, скакаў праз абруч з чырвонымі стужкамі.

Увечары адбыўся паказ для гледачоў: мамы, таты, бабулі і дзядулі. На арэну ў прыгожай сукенцы выйшла Ніна. Пакланілася, узмахнула рукой — і з клеткі выскачыў Саша-леў. Грозна рыкнуўшы, ён прабег ля самых ног гледачоў. Ніна толькі паспявала даваць каманды, а леў паказваў свой спрыт. Гледачы дружна пляскалі ў далоні.

Паводле С. Тарасава

II клас

Паўлінчын гарох

Вакол хаты Паўлінкі — вялікі агарод. Ён нагадвае казачны куток. Тут дружна і весела растуць бульба, памідоры, капуста, агуркі, цыбуля, часнок, гарох, фасоля, буракі. Морква, перац, шчаўе, гарбузы, а яшчэ — клубніцы, суніцы... А які вялікі сад — яблыні, грушы, вішні, слівы, чарэшні... Во колькі ўсяго!

Для Паўлінкі самай любімай з'яўляецца гарохавая градка. Чаму менавіта гарохавая? Таму што гарох яна садзіла сама. А мама дапамагала ёй: ускапала і разраўняла граблямі градку ды зрабіла баразёнкі для зярнятак.

Толькі Паўлінка закончыла працу, як пайшоў дождж. Густы і цёплы.

— Цяпер твой гарох, дачушка, узыдзе хутка, — сказала мама.

І. Муравейка

III клас

Ягады

Ніна і Зіна — неразлучныя сяброўкі: куды адна, туды і другая. Яны аднагодкі. І ростам дзяўчынкі амаль аднолькавыя. Толькі вось характары ў іх розныя. Мяркуйце самі.

Неяк улетку сяброўкі дамовіліся схадзіць у суніцы. Узялі вядзерцы і падаліся на знаёмую палянку.

Ніна хутка назбірала поўнае вядзерца ягад і кажа:

— Пара ўжо дадому ісці.

А Зіна адказвае:

— Як жа мне ісці дадому, калі ў мяне яшчэ і паўвядзерца няма?

— Давай я табе дапамагу, — прапанавала Ніна і пачала збіраць суніцы ў Зініна вядзерца.

Неўзабаве вядзерца Зіны таксама было поўнае спелых сакавітых ягад. Дзяўчынкі пайшлі дадому.

Па дарозе Зіна адставала і ўсё скардзілася, што яна вельмі стамілася і што вядзерца дужа балюча рэжа ёй руку́.

— Давай я паднясу і тваё, — сказала Ніна і ўзяла ў абедзве рукі па вядзерцу.

Недалёка ад вёскі Ніна спатыкнулася аб тоўсты корань і рассыпала ўсе ягады са свайго вядзерца.

— Дапамажы сабраць, — папрасіла яна сяброўку.

— Сама рассыпала, сама і збірай, — бойка сказала Зіна.

Яна схапіла сваё вядзерца, поўнае спелых суніц, і хуценька пабегла дадому.

Паводле Н. Парукава

III клас

Хто самы моцны?

— Я самы моцны на свеце! — сказаў Стасік дзеду.

Дзед недаверліва зірнуў на ўнука. А Стасік, каб паказаць, які ён моцны, падняў вялікі камень і перанёс яго ад хаты да плота.

— Канечне, ты дужы хлопчык, — сказаў дзед, але ўсё ж не самы моцны на свеце.

Стасік стаяў на сваім:

— Не, я самы моцны. Што яшчэ табе падняць? — спытаў ён у дзеда.

Дзядуля ўсміхнуўся:

— Паднімі асфальт.

— Асфальт? Як жа я падніму яго, калі ён у зямлю ўрос? Гэтага ніхто не зробіць.

І дзед падвёў Стасіка да пухлінкі-разрыву на асфальце. Прыгледзеўся Стасік, а гэта зялёны парастак прабіў асфальт і цягнецца ўгору, да сонца.

— Бачыш, — сказаў дзед, — кволы парастак зрабіў тое, што не змог ты, дужы хлопчык.

Стасік, схіліўшыся, доўга дзівіўся на парастак. І ўжо не настойваў, што ён самы моцны на свеце.

Паводле Я. Радкевіча

IV клас

Чарніцы

Гэтыя цёмна-сінія з шызым налётам ягады ведае кожны. Яны растуць на нізкіх кусціках з рэдкім дробным лісцем. А галінкі якія шчодрыя — аж вочы разбягаюцца.

Зусім няцяжка прыкмеціць: з усіх ягаднікаў — чарнічнік найбольш раскашуе ў лесе, на многія кіламетры раскінуліся яго ўладанні. І ў сасновым бары, і ў ельніку, і нават у гаі пад ліставы́мі дрэвамі. Быццам хтосьці ці штосьці чарніцам спрыяе.

А ўся адгадка, мабыць, у старадаўняй легендзе.

Калісьці, вельмі даўно, людзі даведаліся, што ў Лесавіка ёсць дзівосныя скарбы, і згаварыліся імі завалодаць. Усе лясы і пушчы перакапалі, шукаючы незлічоныя багацці, шмат векавых дрэў паваліlі. Не стала куды прытуліцца беднаму Лесавіку. Пашкадаваў небараку кусцік чарнічніку. Ён не збаяўся, што таксама можа пацярпець, схаваў ляснога ўладара і яго скарбы пад сваімі галінкамі. Людзі не звярнулі ўвагі на маленькі кусцік побач з магутнымі ялінамі і соснамі.

З таго часу ў знак вялікай удзячнасці Лесавік і па сённяшні дзень апякуецца над чарніцамі. Ён самаручна рассяляе чарнічнік па лясных абшарах.

Што ж, чарніцы вартыя такой пашаны. Лесавіковы ягады цудоўныя на смак і карысныя для здароўя.

Паводле У. Ягоўдзіка

IV клас

Хлопчык і крынічка

Адзін хлопчык натрапіў за вёскай на празрыстую крынічку і пакаштаваў з яе вады. З тае пары, дзе б ён ні быў, што б ні рабіў, заўсёды бег да крынічкі. З ёй, струменістай і гаманлівай, хлопчык ніколі не сумаваў. Нагуляўшыся і напіўшыся з крынічкі, ён любіў ляжаць на беражку і кі́даць у ваду каменьчыкі. Крынічка ўскрыквала ад болю:

— Што ты робіш? Ты ж загубіш мяне!

Але хлопчык быццам не чуў яе голасу.

Прайшло шмат часу. І столькі накідаў хлопчык каменьчыкаў у крынічку, што тая не змагла больш трываць крыўду і прапала ў зямлі.

Раззлаваўся хлопчык, што крынічка знікла, стаў таптаць нагамі тое месца, дзе некалі быў струменьчык. А потым пайшоў каштаваць ваду з іншых крынічак. Але нідзе не мог напіцца. Яго душа ўвесь час гарэла ад смагі. Зразумеў тады хлопчык, што дарэмна пакрыўдзіў сваю крынічку. Пабег за вёску і пачаў збіраць і адкідваць убок каменьчыкі. Ён прасіў:

— Даруй мне, крынічка! Цяпер я ніколі не пакрыўджу цябе.

І крынічка пачула яго. Спачатку з зямлі прабіўся тоненькі струменьчык, а потым яна забруіла, заіскрылася, весела заспявала, быццам і не маўчала, заціснутая каменьчыкамі.

— Жывая мая крынічка! — узрадаваўся хлопчык. — Не загінула, даравала мне!

Упаў хлопчык на калені і заплакаў ад радасці. А крынічка змыла з яго твару слёзы і зноў напаіла яго жывой вадой.

Р. Дамброўская

II клас

Лісічкі

Маленькія жоўтыя лісічкі сапраўды як дружныя сястрычкі. Паасобку яны не растуць, а нібыта водзяць вясёлы карагод. Убачыў адну — другая просіцца ў рукі.

Лісічкі — вельмі смачныя грыбы. Праўда, акрамя сапраўдных, у лесе сустракаюцца і падманныя лісічкі. Як іх адрозніць ад сапраўдных? А вельмі проста. Лісічкі, што мы спажываем, нагадваюць колерам сонечных зайчыкаў, а іх падманныя суседзі звычайна аранжавыя ці нават чырвоныя.

Калі засумняваўся, дружа, спытай лепш у мамы або таты. Яны падкажуць, памогуць адрозніць. Ніколі не забывайся, што ёсць атрутныя грыбы, якія шкодзяць здароўю і могуць прынесці вялікую бяду, калі іх з’есці.

Паводле У. Ягоўдзіка

II клас

Пралеска і Клёнік

Аднойчы восенню вецер падхапіў кляновае зярнятка. «Куды я лячу, што са мною будзе?» — ледзь не плакала зярнятка. Але вось упала яно на зямлю. Зярнятка стамілася ад далёкай дарогі і заснула на ўсю зіму.

Вясной прачнулася зярнятка і пачало працаваць: карэньчык выпускаць, зялёным парасткам прабівацца да сонца. Пачаў парастак лісткамі прыбірацца. Азірнуўся вакол, убачыў маленькую кветачку. Раптам кветачка загаварыла:

— Добрай раніцы! Мяне завуць Пралеска. А хто вы?

— А я Клёнік, — адказаў парастак. — Бачыце высокія дрэвы на ўскрайку лесу? Такім буду і я.

— Вельмі прыемна... Я рада з вамі пазнаёміцца.

І Пралеска ветліва ўсміхнулася.

Паводле Л. Арабей

III клас

Добрыя суседзі

Аднойчы захварэлі ў Сінічкі птушаняткі. Нічога ў рот не бяруць, ледзь ціўкаюць паціху. Забедавала сінічка, да Дзятла паляцела, да ляснога лекара. Ён агледзеў хворых птушанят і сказаў разгублена, што дапамагчы не можа, бо лекаў не мае. Хворым патрэбен мядовы настой. У мёдзе ўсе лекі сабраны. Мёду хутчэй дастаць трэба!

Паляцела Сінічка збіраць мёд. Сядзе на кветачку, а тая да самай зямлі хіліцца ці зусім ломіцца. Ні з чым вярнулася дадому. Яшчэ больш зажурылася. Сядзіць каля гнязда і слёзы лье.

— Чаго плачаш, суседка? — пачуўся ціхі галасок.

Сінічка выцерла вочы, а побач Пчала сядзіць.

— Я тваю бяду мігам развяду. Посуд рыхтуй! — сказала Пчала і паляцела збіраць з кветачак мядовы нектар.

Сінічка заспяшалася да хаткі Вавёрачкі, бо бачыла там арэхавыя лушпінкі. Дала ёй Вавёрачка самую вялікую і глыбокую лушпіну.

Паляцела Сінічка да свайго гнязда, а там ужо Пчолка сядзіць, яе чакае. Аддала Пчолка нектар і зноў паляцела збіраць салодкі сок з розных кветачак. Сваім сястрычкам расказала пра Сінiччына гора. І пчолы дружна напоўнілі арэхавую бочачку гаючымі лекамі.

Сінічка стала паіць птушанят мядовым нектарам. Акрыялі птушаняткі, заціўкалі радасна, зноў здаровымі сталі.

Так і жывуць заўсёды добрыя суседзі — адзін аднаму ў бядзе і горы дапамагаюць.

Паводле В. Гурскага

III клас

Сыраежкі

Сыраежкі, як вясёлыя дзяўчаткі, не хаваюцца, а быццам танцуюць па лесе. Першыя гэтыя танцоркі з'яўляюцца ў канцы вясны ці на пачатку лета, пра што сведчыць і грыбны каляндар: зацвілі суніцы — ідзі па сыраежкі.

Апошнія сяброўкі-сыраежкі ўсміхаюцца грыбнікам у кастрычніку, калі зямлю беляць шэранню замаразкі. І ранняя, і позняя сыраежкі — з адной вялікай сям'і. Разам з тым яны не падобныя адна на адну. Вось ужо модніцы дык модніцы! У кожнай свая адметная сукеначка, а капялюшыкі пафарбаваны ў самыя розныя колеры і адценні. Ажно дзіву даешся: як толькі фарбаў усім хапае?

Белыя сыраежкі карагодзяць усюды ў лесе, асабліва каля прыгажунь бяроз і асілкаў дубоў.

Жоўтыя сыраежкі часцей за ўсё збіраюцца ў нізкіх лагчынках.

Зялёныя сыраежкі — звычайныя жыхаркі ліставы́х пералескаў.

Аранжавыя ці чырвоныя сыраежкі, якіх найбольш у лесе, сяброўкі ялін і соснаў.

А яшчэ ёсць рознакаляровыя сыраежкі, якім на капялюшык быццам упала кропелька вясёлкі. Ну як абмінуць такі цуд, як яму не пакланіцца? Скачыце ў кошык! Там весялей вам будзе!

Паводле У. Ягоўдзіка

IV клас

Лясная яблыня

Мы з братам, блукаючы па грыбных мясцінах, натрапілі на дзікую яблыню. Лісце на ёй пачало ўжо жоўкнуць і ападаць, а невялічкія зялёныя яблычкі, якіх не пералічыў бы за дзень, моцна трымаліся за галінкі. Я адарваў адно, паспытаў — яно было цвёрдае і кіслае.

— Затое якія смачныя яны зімой, — сказаў брат, — паляжалыя і прамерзлыя.

— Дык давай выкапаем гэту яблыньку і перавязём у наш сад, — прапанаваў я.

— Можна і перавезці, — падтрымаў мяне брат.

На галіну села нейкая ружова-шэрая птушка і распачала знаёмства з яблынькай — паспытала на смак яблычкі. Некалькі кавалачкаў упалі на зямлю. Прыляцела яшчэ некалькі птушак, потым яшчэ некалькі.

— Птушкі, мабыць, здагадаліся, што мы хочам выкапаць яблыню, і зляцеліся, каб апошні раз паласавацца сакавітымі пладамі, — сумна сказаў брат.

— Валодзя, — звярнуўся я да брата, — давай не будзем перавозіць яблыню з лесу ў вёску.

— Я так сама падумаў, — адказаў брат. — Яблыня лясным жыхарам патрэбна больш, чым нам.

На яблыню зноў пачалі злятацца птушкі.

Паводле І. Муравейкі

IV клас

Вялікая тайна

У Міхася быў свой асабісты фарфоравы кубачак. Толькі з яго хлопчык піў малако, кампот, кісель, чай... На кубку было намалявана шмат рознакаляровых кветак, і таму ён выглядаў як жывы букет. А з донца, як жывая, глядзела смешная кацiная пысачка. Хлопчык сам мыў свой кубачак — хацеў, каб кацiная пысачка заўсёды блішчэла чысцінёй.

Але аднойчы Міхасю захацелася папіць са свайго кубка вады. Калі ён лез на табурэт, кубак выслізнуў і разбіўся. Добра, што нікога ў хаце не было і ніхто не мог яго паўшчуваць: мама з татам пайшлі на работу, а бабуля на градзе працавала. Міхась паглядзеў на чарапкі і ледзь не заплакаў. Ён загарнуў чарапкі ў анучку і схаваў пад шафу: «Гэта будзе мая тайна». А ў наступную раніцу сказаў:

— Мама, мне расхацелася піць са свайго кубка. Налі мне малака ў гэты.

Міхась падаў другі кубак. Мама не пярэчыла, ні пра што не распытвала, толькі папярэдзіла:

— А ты ўсё вып'еш? Гэты кубак большы.

— Вып'ю. Я не маленькі, — адказаў Міхась.

Прайшло тры дні. За снеданнем Міхась уздыхнуў:

— Сёння нічога піць не буду. У мяне жывот ад гэтага кубка, як футбольны мяч, надзімаецца.

— Дык я налью ў меншы.

І мама дастала з буфета кубак, упрыгожаны рознакаляровымі кветкамі і смешнай кацінай пысачкай на донцы. Міхась ад здзіўлення разявіў рот: «Дзіва, дый толькі — кубак ажыў. Сам склеіўся». Каб пераканацца, ён, калі ў хаце нікога не было, прасунуў руку пад шафу і... выцягнуў анучку з чарапкамі. І ўсё зразумеў: мама купіла новы кубак.

— Мама, — сказаў Міхась, калі яна вярнулася з працы, — я хачу адкрыць табе адну вялікую тайну.

Паводле І. Муравейкі

II клас

Цырк

Ніна вельмі хацела стаць дрэсіроўшчыцай. Яна прапанавала брату Сашу пабыць львом. Саша згадзіўся. Стол і крэслы адцягнулі да сцяны. З дывана́ зрабілі арэну. Саша стараўся быць падобным да льва. Ён бегаў па арэне, куляўся, скакаў праз абруч з чырвонымі стужкамі.

Увечары адбыўся паказ для гледачоў: мамы, таты, бабулі і дзядулі. На арэну ў прыгожай сукенцы выйшла Ніна. Пакланілася, узмахнула рукой — і з клеткі выскачыў Саша-леў. Грозна рыкнуўшы, ён прабег ля самых ног гледачоў. Ніна толькі паспявала даваць каманды, а леў паказваў свой спрыт. Гледачы дружна пляскалі ў далоні. (89 слоў)

Паводле С. Тарасава

Кім марыла стаць Ніна?

Якую гульню яна прапанавала брату?

Перад кім выступалі Ніна-дрэсіроўшчыца і Саша-леў?

II клас

Паўлінчын гарох

Вакол хаты Паўлінкі — вялікі агарод. Ён нагадвае казачны куток. Тут дружна і весела растуць бульба, памідоры, капуста, агуркі, цыбуля, часнок, гарох, фасоля, буракі. Морква, перац, шчаўе, гарбузы, а яшчэ — клубніцы, суніцы... А які вялікі сад — яблыні, грушы, вішні, слівы, чарэшні... Во колькі ўсяго!

Для Паўлінкі самай любімай з'яўляецца гарохавая градка. Чаму менавіта гарохавая? Таму што гарох яна садзіла сама. А мама дапамагала ёй: ускапала і разраўняла граблямі градку ды зрабіла баразёнкі для зярнятак.

Толькі Паўлінка закончыла працу, як пайшоў дождж. Густы і цёплы.

— Цяпер твой гарох, дачушка, узыдзе хутка, — сказала мама. (93 словы)

І. Муравейка

Неабходна паведаміць вучням, што Паўлінка — імя дзяўчынкі.

Якая гародніна расце на агародзе?

Чаму градку з гарохам Паўлінка любіць больш за іншыя?

Чаму мама сказала, што гарох хутка ўзыдзе?

III клас

Ягады

Ніна і Зіна — неразлучныя сяброўкі: куды адна, туды і другая. Яны аднагодкі. І ростам дзяўчынкі амаль аднолькавыя. Толькі вось характары ў іх розныя. Мяркуйце самі.

Неяк улетку сяброўкі дамовіліся схадзіць у суніцы. Узялі вядзерцы і падаліся на знаёмую палянку.

Ніна хутка назбірала поўнае вядзерца ягад і кажа:

— Пара ўжо дадому ісці.

А Зіна адказвае:

— Як жа мне ісці дадому, калі ў мяне яшчэ і паўвядзерца няма?

— Давай я табе дапамагу, — прапанавала Ніна і пачала збіраць суніцы ў Зініна вядзерца.

Неўзабаве вядзерца Зіны таксама было поўнае спелых сакавітых ягад. Дзяўчынкі пайшлі дадому.

Па дарозе Зіна адставала і ўсё скардзілася, што яна вельмі стамілася і што вядзерца дужа балюча рэжа ёй руку́.

— Давай я паднясу і тваё, — сказала Ніна і ўзяла ў абедзве рукі па вядзерцу.

Недалёка ад вёскі Ніна спатыкнулася аб тоўсты корань і рассыпала ўсе ягады са свайго вядзерца.

— Дапамажы сабраць, — папрасіла яна сяброўку.

— Сама рассыпала, сама і збірай, — бойка сказала Зіна.

Яна схапіла сваё вядзерца, поўнае спелых суніц, і хуценька пабегла дадому. (164 словы)

Паводле Н. Парукава

Чым падобныя былі Ніна і Зіна?

Куды пайшлі дзяўчынкі аднойчы ўлетку?

Што адказала Зіна на просьбу Ніны дапамагчы ёй сабраць рассыпаныя ягады?

III клас

Хто самы моцны?

— Я самы моцны на свеце! — сказаў Стасік дзеду.

Дзед недаверліва зірнуў на ўнука. А Стасік, каб паказаць, які ён моцны, падняў вялікі камень і перанёс яго ад хаты да плота.

— Канечне, ты дужы хлопчык, — сказаў дзед, але ўсё ж не самы моцны на свеце.

Стасік стаяў на сваім:

— Не, я самы моцны. Што яшчэ табе падняць? — спытаў ён у дзеда.

Дзядуля ўсміхнуўся:

— Падымі асфальт.

— Асфальт? Як жа я падніму яго, калі ён у зямлю ўрос? Гэтага ніхто не зробіць.

І дзед падвёў Стасіка да пухлінкі-разрыву на асфальце. Прыгледзеўся Стасік, а гэта зялёны парастак прабіў асфальт і цягнецца ўгору, да сонца.

— Бачыш, — сказаў дзед, — кволы парастак зрабіў тое, што не змог ты, дужы хлопчык.

Стасік, схіліўшыся, доўга дзівіўся на парастак. І ўжо не настойваў, што ён самы моцны на свеце.

(132 словы)

Паводле Я. Радкевіча

Што зрабіў Стасік, каб паказаць, што ён самы моцны?

Што паказаў дзядуля ўнуку?

Што здолеў зрабіць кволы парастак?

IV клас

Чарніцы

Гэтыя цёмна-сінія з шызым налётам ягады ведае кожны. Яны растуць на нізкіх кусціках з рэдкім дробным лісцем. А галінкі якія шчодрыя — аж вочы разбягаюцца.

Зусім няцяжка прыкмеціць: з усіх ягаднікаў — чарнічнік найбольш раскашуе ў лесе, на многія кіламетры раскінуліся яго ўладанні. І ў сасновым бары, і ў ельніку, і нават у гаі пад ліставы́мі дрэвамі. Быццам хтосьці ці штосьці чарніцам спрыяе.

А ўся адгадка, мабыць, у старадаўняй легендзе.

Калісьці, вельмі даўно, людзі даведаліся, што ў Лесавіка ёсць дзівосныя скарбы, і згаварыліся імі завалодаць. Усе лясы і пушчы перакапалі, шукаючы незлічоныя багацці, шмат векавых дрэў павалілі. Не стала куды прытуліцца беднаму Лесавіку. Пашкадаваў небараку кусцік чарнічніку. Ён не збаяўся, што таксама можа пацярпець, схаваў ляснога ўладара і яго скарбы пад сваімі галінкамі. Людзі не звярнулі ўвагі на маленькі кусцік побач з магутнымі ялінамі і соснамі.

З таго часу ў знак вялікай удзячнасці Лесавік і па сённяшні дзень апякуецца над чарніцамі. Ён самаручна рассяляе чарнічнік па лясных абшарах.

Што ж, чарніцы вартыя такой пашаны. Лесавіковы ягады цудоўныя на смак і карысныя для здароўя. (172 словы)

Паводле У. Ягоўдзіка

Пра якія ягады ідзе гаворка ў тэксце?

Што захацелі зрабіць людзі, калі даведаліся пра скарбы Лесавіка?

Які кусцік схаваў ляснога ўладара і яго скарбы пад сваімі галінкамі?

IV клас

Хлопчык і крынічка

Адзін хлопчык натрапіў за вёскай на празрыстую крынічку і пакаштаваў з яе вады. З тае пары, дзе б ён ні быў, што б ні рабіў, заўсёды бег да крынічкі. З ёй, струменістай і гаманлівай, хлопчык ніколі не сумаваў. Нагуляўшыся і напіўшыся з крынічкі, ён любіў ляжаць на беражку і́ кідаць у ваду каменьчыкі. Крынічка ўскрыквала ад болю:

— Што ты робіш? Ты ж загубіш мяне!

Але хлопчык быццам не чуў яе голасу.

Прайшло шмат часу. І столькі накідаў хлопчык каменьчыкаў у крынічку, што тая не змагла больш трываць крыўду і прапала ў зямлі.

Раззлаваўся хлопчык, што крынічка знікла, стаў таптаць нагамі тое месца, дзе некалі быў струменьчык. А потым пайшоў каштаваць ваду з іншых крынічак. Але нідзе не мог напіцца. Яго душа ўвесь час гарэла ад смагі. Зразумеў тады хлопчык, што дарэмна пакрыўдзіў сваю крынічку. Пабег за вёску і пачаў збіраць і адкідваць убок каменьчыкі. Ён прасіў:

— Даруй мне, крынічка! Цяпер я ніколі не пакрыўджу цябе.

І крынічка пачула яго. Спачатку з зямлі прабіўся тоненькі струменьчык, а потым яна забруіла, заіскрылася, весела заспявала, быццам і не маўчала, заціснутая каменьчыкамі.

— Жывая мая крынічка! — узрадаваўся хлопчык. — Не загінула, даравала мне!

Упаў хлопчык на калені і заплакаў ад радасці. А крынічка змыла з яго твару слёзы і зноў напаіла яго жывой вадой. (180 слоў)

Р. Дамброўская

Чым хлопчык пакрыўдзіў крынічку?

Што стала з крынічкай?

Што пачаў рабіць хлопчык, калі зразумеў, што дарэмна пакрыўдзіў крынічку?

II клас

Лісічкі

Маленькія жоўтыя лісічкі сапраўды як дружныя сястрычкі. Паасобку яны не растуць, а нібыта водзяць вясёлы карагод. Убачыў адну — другая просіцца ў рукі.

Лісічкі — вельмі смачныя грыбы. Праўда, акрамя сапраўдных, у лесе сустракаюцца і падманныя лісічкі. Як іх адрозніць ад сапраўдных? А вельмі проста. Лісічкі, што мы спажываем, нагадваюць колерам сонечных зайчыкаў, а іх падманныя суседзі звычайна аранжавыя ці нават чырвоныя.

Калі засумняваўся, дружа, спытай лепш у мамы або таты. Яны падкажуць, памогуць адрозніць. Ніколі не забывайся, што ёсць атрутныя грыбы, якія шкодзяць здароўю і могуць прынесці вялікую бяду, калі іх з’есці. (92 словы)

Паводле У. Ягоўдзіка

Пра якія грыбы ідзе размова ў тэксце?
Чаму лісічкі называюць дружнымі сястрычкамі?
Што нагадваюць колерам сапраўдныя лісічкі?

II клас

Пралеска і Клёнік

Аднойчы восенню вецер падхапіў кляновае зярнятка. «Куды я лячу, што са мною будзе?» — ледзь не плакала зярнятка. Але вось упала яно на зямлю. Зярнятка стамілася ад далёкай дарогі і заснула на ўсю зіму́.

Вясной прачнулася зярнятка і пачало працаваць: карэньчык выпускаць, зялёным парасткам прабівацца да сонца. Пачаў парастак лісткамі прыбірацца. Азірнуўся вакол, убачыў маленькую кветачку. Раптам кветачка загаварыла:

— Добрай раніцы! Мяне завуць Пралеска. А хто вы?

— А я Клёнік, — адказаў парастак. — Бачыце высокія дрэвы на ўскрайку лесу? Такім буду і я.

— Вельмі прыемна... Я рада з вамі пазнаёміцца.

І Пралеска ветліва ўсміхнулася. (95 слоў)

Паводле Л. Арабей

Як кляновае зярнятка правяло зіму?
Што зрабіла зярнятка, калі прачнулася вясною?
З кім пазнаёміўся маленькі Клёнік?

III клас

Добрыя суседзі

Аднойчы захварэлі ў Сінічкі птушаняткі. Нічога ў рот не бяруць, ледзь ціўкаюць пацісху. Забедавала сінічка, да Дзятла паляцела, да ляснога лекара. Ён агледзеў хворых птушанят і сказаў разгублена, што дапамагчы не можа, бо лекаў не мае. Хворым патрэбен мядовы настой. У мёдзе ўсе лекі сабраны. Мёду хутчэй дастаць трэба!

Паляцела Сінічка збіраць мёд. Сядзе на кветачку, а тая да самай зямлі хіліцца ці зусім ломіцца. Ні з чым вярнулася дадому. Яшчэ больш зажурылася. Сядзіць каля гнязда і слёзы лье.

— Чаго плачаш, суседка? — пачуўся ціхі галасок.

Сінічка выцерла вочы, а побач Пчала сядзіць.

— Я тваю бяду мігам развяду. Посуд рыхтуй! — сказала Пчала і паляцела збіраць з кветачак мядовы нектар.

Сінічка заспяшалася да хаткі Вавёрачкі, бо бачыла там арэхавыя лушпінкі. Дала ёй Вавёрачка самую вялікую і глыбокую лушпіну.

Паляцела Сінічка да свайго гнязда, а там ужо Пчолка сядзіць, яе чакае. Аддала Пчолка нектар і зноў паляцела збіраць салодкі сок з розных кветачак. Сваім сястрычкам расказала пра Сініччына гора. І пчолы дружна напоўнілі арэхавую бочачку гаючымі лекамі.

Сінічка стала паіць птушанят мядовым нектарам. Акрыялі птушаняткі, заціўкалі радасна, зноў здаровымі сталі.

Так і жывуць заўсёды добрыя суседзі — адзін аднаму ў бядзе і горы дапамагаюць. (192 словы)

Паводле В. Гурскага

Чаму забедавала Сінічка?
Хто дапамог Сінічцы збіраць мядовы нектар?
Каго з герояў твора можна назваць добрымі суседзямі?

III клас

Сыраежкі

Сыраежкі, як вясёлыя дзяўчаткі, не хаваюцца, а быццам танцуюць па лесе. Першыя гэтыя танцоркі з'яўляюцца ў канцы вясны ці на пачатку лета, пра што сведчыць і грыбны каляндар: зацвілі суніцы — ідзі па сыраежкі.

Апошнія сяброўкі-сыраежкі ўсміхаюцца грыбнікам у кастрычніку, калі зямлю беляць шэранню замаразкі. І раннія, і познія сыраежкі — з адной вялікай сям'і. Разам з тым яны не падобныя адна на адну. Вось ужо модніцы дык модніцы! У кожнай свая адметная сукеначка, а капялюшыкі пафарбаваны ў самыя розныя колеры і адценні. Ажно дзіву даешся: як толькі фарбаў усім хапае?

Белыя сыраежкі карагодзяць усюды ў лесе, асабліва каля прыгажунь бяроз і асілкаў дубоў.

Жоўтыя сыраежкі часцей за ўсё збіраюцца ў нізкіх лагчынках.

Зялёныя сыраежкі — звычайныя жыхаркі ліставы́х пералескаў.

Аранжавыя ці чырвоныя сыраежкі, якіх найбольш у лесе, сяброўкі ялін і соснаў.

А яшчэ ёсць featuresнакаляровыя сыраежкі, якім на капялюшык быццам упала кропелька вясёлкі. Ну як абмінуць такі цуд, як яму не пакланіцца? Скачыце ў кошык! Там весялей вам будзе! (158 слоў)

Паводле У. Ягоўдзіка

Як аўтар называе сыраежкі?
Калі ў лесе з'яўляюцца сыраежкі?
На што падобныя featuresнакаляровыя сыраежкі?

IV клас

Лясная яблыня

Мы з братам, блукаючы па грыбных мясцінах, натрапілі на дзікую яблыню. Лісце на ёй пачало ўжо жоўкнуць і ападаць, а невялічкія зялёныя яблычкі, якіх не пералічыў бы за дзень, моцна трымаліся за галінкі. Я адарваў адно, паспытаў — яно было цвёрдае і кіслае.

— Затое якія смачныя яны зімой, — сказаў брат, — паляжалыя і прамерзлыя.

— Дык давай выкапаем гэту яблыньку і перавязём у наш сад, — прапанаваў я.

— Можна і перавезці, — падтрымаў мяне брат.

На галіну села нейкая ружова-шэрая птушка і распачала знаёмства з яблынькай — паспытала на смак яблычкі. Некалькі кавалачкаў упалі на зямлю. Прыляцела яшчэ некалькі птушак, потым яшчэ некалькі.

— Птушкі, мабыць, здагадаліся, што мы хочам выкапаць яблыню, і зляцеліся, каб апошні раз паласавацца сакавітымі пладамі, — сумна сказаў брат.

— Валодзя, — звярнуўся я да брата, — давай не будзем перавозіць яблыню з лесу ў вёску.

— Я так сама падумаў, — адказаў брат. — Яблыня лясным жыхарам патрэбна больш, чым нам.

На яблыню зноў пачалі злятацца птушкі. (151 слова)

Паводле І. Муравейкі

Дзе хлопчыкі ўбачылі дзікую яблыню?
Куды хлопчыкі захацелі перанесці яблыню?
Чаму яны адмовіліся ад сваёй задумы?

IV клас

Вялікая тайна

У Міхася быў свой асабісты фарфоравы кубачак. Толькі з яго хлопчык піў малако, кампот, кісель, чай... На кубку было намалявана шмат рознакаляровых кветак, і таму ён выглядаў як жывы букет. А з донца, як жывая, глядзела смешная кацiная пысачка. Хлопчык сам мыў свой кубачак — хацеў, каб кацiная пысачка заўсёды блішчэла чысцінёй.

Але аднойчы Міхасю захацелася папіць са свайго кубка вады. Калі ён лез на табурэт, кубак выслізнуў і разбіўся. Добра, што нікога ў хаце не было і ніхто не мог яго паўшчуваць: мама з татам пайшлі на работу, а бабуля на градзе працавала. Міхась паглядзеў на чарапкі і ледзь не заплакаў. Ён загарнуў чарапкі ў анучку і схаваў пад шафу: «Гэта будзе мая тайна». А ў наступную раніцу сказаў:

— Мама, мне расхацелася піць са свайго кубка. Налі мне малака ў гэты.

Міхась падаў другі кубак. Мама не пярэчыла, ні пра што не распытвала, толькі папярэдзіла:

— А ты ўсё вып’еш? Гэты кубак большы.

— Вып’ю. Я не маленькі, — адказаў Міхась.

Прайшло тры дні. За снеданнем Міхась уздыхнуў:

— Сёння нічога піць не буду. У мяне жывот ад гэтага кубка, як футбольны мяч, надзімаецца.

— Дык я налью ў меншы.

І мама дастала з буфета кубак, упрыгожаны рознакаляровымі кветкамі і смешнай кацінай пысачкай на донцы. Міхась ад здзіўлення разявіў рот: «Дзіва, дый толькі — кубак ажыў. Сам склеіўся». Каб пераканацца, ён, калі ў хаце нікога не было, прасунуў руку пад шафу і... выцягнуў анучку з чарапкамі. І ўсё зразумеў: мама купіла новы кубак.

— Мама, — сказаў Міхась, калі яна вярнулася з працы, — я хачу адкрыць табе адну вялікую тайну.
(254 словы)

Паводле І. Муравейкі

Якімі малюнкамі быў аздоблены асабісты кубачак Міхася?

Якая тайна з’явілася ў хлопчыка?

Што зразумеў Міхась, калі мама дастала з буфета новы кубак, упрыгожаны рознакаляровымі кветкамі і смешнай кацінай пысачкай на донцы?